

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей

{ Назва Закону із змінами, внесеними згідно із Законом
N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 6, ст. 35)

{ Вводиться в дію Постановою ВР N 21/95-ВР від 24.01.95,
ВВР, 1995, N 6, ст. 36 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 312-XIV (312-14) від 11.12.98, ВВР, 1999, N 4, ст.35
N 864-XIV (864-14) від 08.07.99, ВВР, 1999, N 36, ст.318
N 673-IV (673-15) від 03.04.2003, ВВР, 2003, N 28, ст.211
N 1410-IV (1410-15) від 03.02.2004, ВВР, 2004, N 19, ст.251
N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005, ВВР, 2005, N 11, ст.198
N 3167-IV (3167-15) від 01.12.2005, ВВР, 2006, N 12, ст.104
N 609-V (609-16) від 07.02.2007, ВВР, 2007, N 15, ст.194
N 1254-VI (1254-17) від 14.04.2009, ВВР, 2009, N 36-37, ст.511
N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010, ВВР, 2011, N 4, ст.18 }

{ У тексті Закону слова "Державний комітет України у справах сім'ї та молоді" в усіх відмінках замінено словами "уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї та молоді" у відповідних відмінках згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003 }

{ У тексті Закону (крім статей 6 і 10) слово "неповнолітні" в усіх відмінках замінено словом "діти" у відповідному відмінку згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Виходячи з Конституції України (254к/96-ВР) та Конвенції ООН про права дитини цей Закон визначає правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

Р о з д і л І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Органи і служби у справах дітей, спеціальні установи та заклади, які здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень

{ Назва статті 1 в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на:

спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;

кримінальну міліцію у справах дітей органів внутрішніх справ;

приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ;

школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;

центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;

спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України; { Абзац сьомий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1254-VI (1254-17) від 14.04.2009 }

притулки для дітей;

центри соціально-психологічної реабілітації дітей;

соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

{ Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 312-XIV (312-14) від 11.12.98; в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99; із змінами, внесеними згідно із Законами N 673-IV (673-15) від 03.04.2003, N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005; в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни. (Частина друга статті 1 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99)

Під соціальним захистом дітей у цьому Законі слід розуміти комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру, здійснення яких покладається на суб'єктів, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіту, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки. (Статтю 1 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003)

Стаття 2. Основні принципи діяльності органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів соціального захисту для дітей

{ Назва статті 2 в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Діяльність органів і служб у справах дітей та спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей здійснюється на

принципах: { Абзац перший статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

законності;

застосування переважно методів виховання і переконання, що передбачають вжиття примусових заходів лише після вичерпання всіх інших заходів впливу на поведінку дітей;

гласності, тобто систематичного інформування про стан справ щодо захисту прав дітей, правопорушень серед дітей, роботу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженого органу влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей у відкритій державній статистиці, засобах масової інформації; { Абзац четвертий статті 2 в редакції Законів N 864-XIV (864-14) від 08.07.99, N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

збереження таємниці про дітей, які вчинили правопорушення і до яких застосовувалися заходи індивідуальної профілактики;

неприпустимості приниження честі і гідності дітей, жорстокого поводження з ними.

Стаття 3. Профілактика правопорушень серед дітей

Під профілактикою правопорушень серед дітей слід розуміти діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання.

Р о з д і л І І

ОРГАНИ І СЛУЖБИ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

Стаття 4. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей

Основними завданнями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженого органу влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей є:

розроблення і здійснення самостійно або разом з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;

координація зусиль центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності;

забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення;

здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей незалежно від форми власності;

ведення державної статистики щодо дітей відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

ведення обліку дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та соціально-реабілітаційних центрів (дитячих містечок);

надання органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям незалежно від форми власності, громадським організаціям, громадянам практичної та методичної допомоги, консультацій з питань соціального захисту дітей.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей мають право:

приймати з питань, що належать до їх компетенції, рішення, які є обов'язковими для виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, посадовими особами та громадянами;

звертатися у разі порушення прав та законних інтересів дітей, а також з питань надання їм допомоги до відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

проводити роботу серед дітей з метою запобігання правопорушенням;

порушувати перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про направлення до спеціальних установ для дітей, навчальних закладів (незалежно від форми власності) дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, неодноразово самовільно залишали сім'ю та навчальні заклади;

забезпечувати влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, передачу під опіку, піклування, на усиновлення;

вести справи з опіки та піклування над дітьми та усиновлення дітей;

перевіряти стан роботи із соціально-правового захисту дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей незалежно від форми власності, стан виховної роботи з дітьми у навчальних закладах, за місцем проживання, а також у разі необхідності - умови роботи працівників молодше 18 років на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності;

представляти у разі необхідності інтереси дітей в судах, у їх відносинах з підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності;

запрошувати для бесіди батьків або опікунів, піклувальників, посадових осіб до служби у справах дітей з метою з'ясування причин та умов, які призвели до порушення прав дітей, бездоглядності, вчинення правопорушень, вживати заходів щодо їх усунення;

давати згоду на звільнення працівників молодше 18 років за ініціативою власника підприємства, установи та організації незалежно від форми власності або уповноваженого ним органу;

порушувати перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про накладення дисциплінарних стягнень на посадових осіб у разі невиконання ними рішень, прийнятих спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженим органом влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, службами у справах дітей;

визначати потребу регіонів в утворенні спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей;

розробляти і реалізовувати власні та підтримувати громадські програми соціального спрямування з метою забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;

порушувати перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей;

відвідувати дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, перебувають на обліку в службі у справах дітей, за місцем їх проживання, навчання і роботи; вживати заходів для соціального захисту дітей.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді контролює і координує діяльність уповноваженого органу влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, міські та районні у містах ради контролюють і координують діяльність служб у справах дітей відповідно районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад, надають їм практичну і методичну допомогу, узагальнюють і поширюють позитивний досвід роботи.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, посадові особи зобов'язані у строк, визначений спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженим органом влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, відповідними службами у справах дітей, повідомляти про заходи,

вжиті на виконання прийнятих ними рішень.

Рішення, прийняті службами у справах дітей, з питань, що належать до їх компетенції, є обов'язковими для виконання місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, посадовими особами та громадянами.

Штатна чисельність працівників районних, міських, районних у містах служб у справах дітей устанавлюється з розрахунку один працівник служби не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на чотири тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей мають права юридичної особи, власний бланк, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Типове положення про службу у справах дітей затверджує Кабінет Міністрів України.

{ Стаття 4 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99; із змінами, внесеними згідно із Законами N 673-IV (673-15) від 03.04.2003, N 3167-IV (3167-15) від 01.12.2005; в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Стаття 5. Кримінальна міліція у справах дітей

Кримінальна міліція у справах дітей є складовою частиною кримінальної міліції органів внутрішніх справ і створюється на правах самостійного підрозділу в головних управліннях Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, місті Києві, Київській області, управліннях Міністерства внутрішніх справ міста Севастополя, областей, управліннях внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України на транспорті та Міністерстві внутрішніх справ України. { Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Кримінальна міліція у справах дітей зобов'язана:

- проводити роботу щодо запобігання правопорушенням дітей;
- виявляти, припиняти та розкривати злочини, вчинені дітьми, вживати з цією метою оперативно-розшукових і профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- розглядати у межах своєї компетенції заяви і повідомлення про правопорушення, вчинені дітьми;
- здійснювати досудову підготовку матеріалів про правопорушення, вчинені дітьми, провадити дізнання в межах, визначених кримінально-процесуальним законодавством;
- виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення;
- брати участь у правовому вихованні дітей;
- розшукувати дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей; { Абзац сьомий частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }
- виявляти дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво;

виявляти осіб, які займаються виготовленням та розповсюдженням порнографічної продукції, видань, що пропагують насильство, жорстокість, сексуальну розпусту;

виявляти батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей; { Частина другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, у тому числі звільнених з спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей; { Абзац частини другої статті 5 в редакції Закону N 673-IV (673-15) від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005, N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

повертати до місця постійного проживання, навчання або направляти до спеціальних установ для дітей у термін не більше восьми годин з моменту виявлення дітей, яких було підкинута, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади;

викликати дітей, їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), а також інших осіб у справах та інших матеріалах про правопорушення і у разі ухилення без поважних причин від явки за викликом - піддавати їх приводу;

відвідувати правопорушників, що не досягли 18 років, за місцем їх проживання, навчання, роботи, проводити бесіди з ними, їх батьками (усиновителями) або опікунами (піклувальниками); { Абзац чотирнадцятий статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

отримувати від підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності відомості, необхідні у зв'язку з матеріалами про правопорушення, що перебувають у її провадженні;

затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без опіки та піклування, - на період до передачі їх законним представникам або до влаштування в установленому порядку, але не більше восьми годин; { Абзац частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1410-IV (1410-15) від 03.02.2004; в редакції Закону N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }

затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей віком від 11 років, які підозрюються у вчиненні суспільно небезпечних діянь, за які Кримінальним кодексом України (2341-14) передбачено покарання у виді позбавлення волі до п'яти років або більш м'яке покарання, і які не досягли віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - до передачі їх під нагляд батьків, осіб, які їх замінюють, або адміністрації навчального чи іншого дитячого закладу, в якому постійно проживає ця дитина, але не більше восьми годин; { Абзац частини другої статті 5 в редакції Закону N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }

затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей віком від 11 років, які підозрюються у вчиненні суспільно небезпечних діянь, що підпадають під ознаки діянь, за які Кримінальним кодексом України (2341-14) передбачено покарання у виді позбавлення волі понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - до доставлення їх до суду для вирішення питання про поміщення їх у приймальники-розподільники для дітей, але не більше дванадцяти годин з моменту їх затримання; { Абзац частини другої статті 5 в редакції Закону N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }

здійснювати згідно з чинним законодавством гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою розкриття злочинів, вчинених дітьми або за їх участю;

виявляти, вести облік осіб, які втягують дітей в антигромадську діяльність; (Абзац частини другої статті 5 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99)

проводити обшуки, вилучення та інші слідчі дії відповідно до кримінально-процесуального законодавства;

проводити за наявності законних підстав огляд дітей, речей, які є при них, транспортних засобів;

вилучати документи і предмети, що можуть бути речовими доказами правопорушення або використані на шкоду здоров'ю дітей; (Абзац частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 864-XIV (864-14) від 08.07.99)

складати протоколи про адміністративні правопорушення дітей, а також їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання і навчання дітей, інформувати відповідні служби у справах дітей; (Абзац частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003)

вносити підприємствам, установам та організаціям незалежно від форм власності обов'язкові для розгляду подання про необхідність усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми;

доставляти в органи внутрішніх справ на строк до восьми годин дітей, які вчинили адміністративне правопорушення, але не досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність, для встановлення особи, обставин вчинення правопорушення та передачі їх батькам чи особам, які їх замінують, або у притулки для дітей служб у справах дітей; { Абзац статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законами N 609-V (609-16) від 07.02.2007, N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }

після встановлення особи дитини невідкладно сповіщати батьків або осіб, які їх замінують, про адміністративне затримання дитини, а в разі вчинення злочину також інформувати органи прокуратури; { Частину другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003; в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

повідомляти органи опіки та піклування за місцем перебування дитини про відомий факт залишення його без опіки (піклування) батьків; { Частину другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

інформувати відповідні служби у справах дітей про дітей, які затримані чи обвинувачуються у вчиненні злочинів; (Частину другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003)

здійснювати відповідно до законодавства заходи соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк; (Частину другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 3167-IV (3167-15) від 01.12.2005)

вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, які потребують медичної допомоги, у тому числі звільнених із спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей. { Частину другу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 3167-IV (3167-15) від 01.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Кримінальна міліція у справах дітей виконує й інші обов'язки та має інші права, передбачені чинним законодавством.

Положення про кримінальну міліцію у справах дітей (502-95-п) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Р о з д і л ІІІ

СУДИ

Стаття 6. Суди

Суди розглядають справи:
щодо неповнолітніх, які вчинили злочини;
щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення у віці від 16 до 18 років;
про поміщення дітей віком від 11 років у приймальники-розподільники для дітей; { Абзац четвертий статті 6 в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007; із змінами, внесеними згідно із Законом N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }
про адміністративну відповідальність батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників) неповнолітніх за невиконання ними своїх обов'язків щодо виховання і навчання дітей;
про обмеження батьків у дієздатності, відібрання дітей та позбавлення батьківських прав, виселення осіб, позбавлених батьківських прав, якщо їх спільне проживання з дітьми, щодо яких вони позбавлені батьківських прав, неможливе;
про поновлення батьківських прав і розв'язання спорів між батьками щодо місця проживання дітей; { Абзац сьомий статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }
щодо інших питань, пов'язаних з особистими, житловими і майновими правами неповнолітніх. (Абзац восьмий частини першої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 673-IV (673-15) від 03.04.2003)
Справи, зазначені у частині першій цієї статті, розглядаються спеціально уповноваженими на те суддями (складом суддів) за участю представників служб у справах дітей, крім випадків, передбачених законом. { Частина друга статті 6 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99; із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

{ Частина третю статті 6 виключено на підставі Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Р о з д і л ІV

СПЕЦІАЛЬНІ УСТАНОВИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Стаття 7. Приймальники-розподільники для дітей

Приймальники-розподільники для дітей - спеціальні установи органів внутрішніх справ, призначені для тимчасового тримання дітей віком від 11 років. Приймальники-розподільники для дітей створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та діють згідно з положенням, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України. Права та обов'язки посадових осіб приймальників-розподільників визначаються

положенням про приймальники-розподільники для дітей.

Приймальники-розподільники для дітей є юридичними особами.

У приймальники-розподільники для дітей діти поміщаються за рішенням суду.

Строк перебування дитини у приймальнику-розподільнику для дітей визначається судом залежно від наявності об'єктивних підстав для її тримання в цій установі. У приймальники-розподільники для дітей поміщаються діти, які:

1) досягли 11-річного віку та підозрюються у вчиненні суспільно небезпечних діянь, що підпадають під ознаки діянь, за які Кримінальним кодексом України (2341-14) передбачено покарання у виді позбавлення волі понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, і щодо яких достатньо підстав вважати, що вони будуть ухилятися від слідства і суду або від виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі або продовжувати протиправну діяльність, - до вирішення судом питання про застосування примусових заходів виховного характеру, але не більше 60 діб.

У разі якщо зникли підстави, передбачені в цьому пункті, для подальшого тримання дитини у приймальнику-розподільнику для дітей або з'ясування обставин, зазначених у частині п'ятій цієї статті, слідчий або суд негайно вирішує питання про припинення подальшого тримання дитини у приймальнику-розподільнику для дітей. Влаштування дитини, щодо якої винесено постанову або рішення про припинення її тримання у приймальнику-розподільнику для дітей та невідкладне доставлення до подальшого місця влаштування, здійснюється посадовими особами приймальника-розподільника для дітей;

2) підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчально-виховних закладів, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

3) самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, в яких вони перебували, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4) перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), - на строк, необхідний для передання їх підрозділу кримінальної міліції у справах дітей, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5) залишили держави постійного проживання і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держави свого постійного проживання, - на строк, необхідний для передачі їх батькам, особам, які їх замінюють, або працівникам спеціалізованих установ держав постійного проживання.

Не підлягають доставленню до приймальників-розподільників для дітей діти, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи токсичних речовин, а також психічно хворі

діти з вираженими симптомами хвороби.

Порядок тримання дітей, поміщених у приймальники-розподільники для дітей, визначається правилами внутрішнього розпорядку приймальника-розподільника для дітей, затвердженими Міністерством внутрішніх справ України.
{ Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007; в редакції Закону N 2507-VI (2507-17) від 09.09.2010 }

Стаття 8. Загальноосвітні школи та професійні училища соціальної реабілітації

Загальноосвітні школи та професійні училища соціальної реабілітації є спеціальними навчально-виховними закладами для дітей, які потребують особливих умов виховання, та підпорядковуються спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у галузі освіти і науки. До цих закладів можуть направлятися особи, які вчинили злочин у віці до 18 років або правопорушення до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність. { Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Основними завданнями загальноосвітніх шкіл і професійних училищ соціальної реабілітації є:

створення належних умов для життя, навчання і виховання учнів, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівня, професійної підготовки, розвитку індивідуальних здібностей і нахилів, забезпечення необхідної медичної допомоги;

забезпечення соціальної реабілітації учнів, їх правового виховання та соціального захисту в умовах постійного педагогічного режиму.

До загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації направляються за рішенням суду діти віком від 11 до 14 років, а до професійних училищ соціальної реабілітації - віком від 14 років.

Дітей тримають у зазначених школах і професійних училищах соціальної реабілітації у межах встановленого судом терміну, але не більше трьох років.

У загальноосвітніх школах соціальної реабілітації дітей можуть тримати у виняткових випадках до досягнення ними 15 років, а у професійних училищах соціальної реабілітації - до досягнення 19 років, якщо це необхідно для завершення навчального року або професійної підготовки.

Учні загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації, яким виповнилося 15 років, але вони не стали на шлях виправлення, за рішенням суду за місцезнаходженням зазначеного закладу можуть бути переведені до професійного училища соціальної реабілітації. Це переведення може здійснюватися у межах терміну, встановленого рішенням суду, що застосував примусовий захід виховного характеру, але не більше трьох років.

Звільнення учнів з навчально-виховних закладів соціальної реабілітації провадиться достроково або після закінчення терміну перебування.

Діти, звільнені із загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації, направляються директором школи до батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), а ті, які не мають батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), - до відповідних навчально-виховних закладів загального типу.

Діти, звільнені з професійних училищ соціальної реабілітації, направляються директором училища, як правило, за місцем проживання для працевлаштування за набутою спеціальністю, а в окремих випадках - до іншої місцевості за умови письмового підтвердження

відповідної служби у справах дітей або державної служби зайнятості про можливість працевлаштування та забезпечення житлом дитини у цій місцевості. { Частина дев'ята статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Дострокове звільнення дітей із загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації провадиться судом за місцезнаходженням закладу за клопотанням ради школи чи училища.

Школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації створюються відповідно до законодавства. (Частина одинадцята статті 8 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99)

Стаття 9. Центри медико-соціальної реабілітації дітей

Центри медико-соціальної реабілітації дітей створюються в державній системі охорони здоров'я за визначенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді і Міністерства охорони здоров'я України для дітей, які вживають алкоголь, наркотики, а також для дітей, які за станом здоров'я не можуть бути направлені до шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації. { Частина перша статті 9 в редакції Закону N 864-XIV (864-14) від 08.07.99; із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Основним завданням центрів медико-соціальної реабілітації є створення умов і забезпечення лікування дітей від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та їх психосоціальної реабілітація і корекція.

До центрів медико-соціальної реабілітації направляються діти віком від 11 років на підставі висновку медико-експертної комісії.

Діти перебувають у центрах медико-соціальної реабілітації протягом терміну, необхідного для лікування, але не більше двох років.

Питання про перебування дитини у центрі медико-соціальної реабілітації розглядається керівництвом центру на підставі прохання, поданого батьками (усиновителями) чи опікунами (піклувальниками), а в разі відсутності останніх - на основі рішення служби у справах дітей. { Частина п'ята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами N 673-IV (673-15) від 03.04.2003, N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Центри медико-соціальної реабілітації дітей мають права юридичної особи, власний бланк, печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

Положення про центри медико-соціальної реабілітації дітей затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України
{ Назва статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005, N 1254-VI (1254-17) від 14.04.2009 }

Спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України - це установи, в яких відбувають покарання неповнолітні віком від 14 років, засуджені до позбавлення волі. { Частина перша статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005, N 1254-VI (1254-17) від 14.04.2009 }

Організація та діяльність спеціальних виховних установ регламентується кримінально-виконавчим законодавством. (Частина

друга статті 10 в редакції Закону N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005)

(Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N 312-XIV (312-14) від 11.12.98)

Стаття 11. Притулки для дітей служб у справах дітей

Притулки для дітей утворюються, реорганізуються та ліквідуються відповідно до соціальних потреб відповідного регіону Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами міських, районних у містах рад і підпорядковуються відповідній службі у справах дітей. { Частина перша статті 11 в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Притулки для дітей можуть також створюватися за погодженням із службами у справах дітей підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та громадянами.

У притулках для дітей тимчасово розміщуються діти віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах. { Статтю 11 доповнено частиною згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Діти можуть перебувати в притулку для дітей протягом часу, необхідного для їх подальшого влаштування, але не більш як 90 діб. { Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 864-XIV (864-14) від 08.07.99; в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Не підлягають розміщенню у притулках діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також ті, які вчинили правопорушення і щодо яких є відомості про винесене компетентними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або поміщення в приймальник-розподільник для дітей.

Основними завданнями притулків для дітей є соціальний захист дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, залишили сім'ї, навчальні заклади; створення належних житлово-побутових і психолого-педагогічних умов для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, надання їм можливості навчатися, працювати та змістовно проводити дозвілля. { Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами N 864-XIV (864-14) від 08.07.99, N 3167-IV (3167-15) від 01.12.2005; в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Посадові особи притулків для дітей:

надають дітям кваліфіковані та різнобічні (психологічні, педагогічні, медичні, юридичні) консультації залежно від конкретних причин соціальної дискомфорності;

сприяють у прийнятті рішення про зміну або створення нових умов життєдіяльності дітей у сім'ї, навчально-виховних закладах, за місцем роботи та в інших сферах;

порушують клопотання про застосування заходів громадського впливу, притягнення до кримінальної, адміністративної чи майнової відповідальності батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які нехтують правами, інтересами дітей, провокують їх асоціальну поведінку, самовільне залишення сім'ї, навчально-виховних закладів, створюють загрозу їх здоров'ю та інтелектуальному розвитку;

вживають заходів щодо повернення дитини в безпечне сімейне оточення. { Частиною сьому доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Притулки для дітей мають права юридичної особи, рахунок в органах Державного казначейства України, власний бланк, печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням. { Частина восьма із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Положення про притулки для дітей затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11-1. Центри соціально-психологічної реабілітації дітей

Центри соціально-психологічної реабілітації дітей утворюються, реорганізуються та ліквідуються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами міських і районних у містах рад і підпорядковуються відповідній службі у справах дітей для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги.

Строк перебування дитини в центрі соціально-психологічної реабілітації дітей залежить від конкретних обставин, але не може перевищувати відповідно 9 і 12 місяців у разі стаціонарного і денного перебування. Строк перебування дитини в центрі визначається психолого-медико-педагогічною комісією за погодженням із відповідною службою у справах дітей.

До центрів соціально-психологічної реабілітації дітей не приймаються діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі, із симптомами хвороби в гострому періоді або в період загострення хронічних захворювань, а також ті, що вчинили правопорушення і щодо яких прийнято відповідними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або поміщення до приймального-розподільника для дітей.

Центри соціально-психологічної реабілітації дітей є юридичними особами, мають реєстраційні рахунки в органах Державного казначейства України, бланки, печатку і штамп встановленого зразка.

Типове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей затверджує Кабінет Міністрів України. { Розділ IV доповнено статтею 11-1 згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Стаття 11-2. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка)

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) є закладами соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого їх влаштування.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) утворюються, реорганізуються та ліквідуються місцевою державною адміністрацією і підпорядковуються службі у справах дітей.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) також можуть бути утворені громадськими, благодійними організаціями та фондами, у тому числі міжнародними, за погодженням з відповідною службою у справах дітей.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) забезпечують перебування в них дітей протягом періоду, визначеного службою у справах дітей.

До соціально-реабілітаційних центрів (дитячих містечок) не приймаються діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також ті, що вчинили правопорушення і щодо яких прийнято відповідними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або поміщення до приймальника-розподільника для дітей.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) є юридичними особами, мають власні бланки, печатку і штамп встановленого зразка.

Типове положення про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко) затверджує Кабінет Міністрів України.
{ Розділ IV доповнено статтею 11-2 згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Р о з д і л V

ФІНАНСОВЕ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ І СЛУЖБ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Стаття 12. Джерела і порядок фінансування органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів соціального захисту для дітей

Фінансування органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів соціального захисту для дітей здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

{ Стаття 12 в редакції Закону N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Стаття 13. Матеріально-побутове і медичне забезпечення дітей у спеціальних установах та закладах соціального захисту для дітей

{ Назва статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Особам, поміщеним у приймальники-розподільники для дітей, загальноосвітні школи і професійні училища соціальної реабілітації, центри медико-соціальної реабілітації дітей, спеціальні виховні установи та притулки для дітей, створюються належні житлово-побутові умови відповідно до встановлених правил санітарії та гігієни. (Частина перша статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2377-IV (2377-15) від 20.01.2005)

Діти забезпечуються харчуванням, одягом, взуттям, предметами для навчання і дозвілля, а також комунально-побутовими послугами згідно з нормативами, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Лікувально-профілактична та санітарно-протиепідемічна робота у зазначених закладах організується і проводиться відповідно до законодавства про охорону здоров'я.

Часткове відшкодування витрат на утримання дітей у приймальниках-розподільниках для дітей, загальноосвітніх школах і професійних училищах соціальної реабілітації, центрах медико-соціальної реабілітації дітей здійснюється за рахунок батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Кадрове забезпечення діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей

{ Назва статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

З метою належної організації діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей держава забезпечує спеціальну підготовку і перепідготовку керівників та фахівців (педагогів, соціальних психологів, соціологів, юристів, медичних працівників і працівників правоохоронних органів).

{ Текст статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Р о з д і л VI

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ І СЛУЖБ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Стаття 15. Охорона прав дітей під час здійснення профілактики правопорушень

Діти, щодо яких здійснювався профілактичний захід або яких він торкнувся, у разі протиправного посягання на їх права, свободу, честь і гідність, заподіяння їм майнової чи іншої шкоди мають право на повне поновлення порушених прав і відшкодування заподіяної шкоди.

Посадові особи, винні у порушенні прав дітей, заподіянні їм шкоди під час проведення профілактичного заходу, несуть відповідальність на підставах і в порядку, передбачених законом.

{ Частина друга статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Стаття 16. Контроль за діяльністю органів і служб у справах дітей, спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей

Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах рад у межах своєї компетенції здійснюють контроль за діяльністю спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженого органу влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей і надають їм необхідну допомогу.

{ Стаття 16 в редакції Законів N 864-XIV (864-14) від 08.07.99,
N 609-V (609-16) від 07.02.2007 }

Стаття 17. Прокурорський нагляд за додержанням цього Закону

Нагляд за додержанням і правильним застосуванням Закону України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей" здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами відповідно до Закону України "Про прокуратуру" (1789-12).

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ, 24 січня 1995 року
N 20/95-ВР